

ตัวแบบของคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัด ในกรุงเทพมหานคร

สุพัตรา ยอดสุรางค์¹ อำนวย บุญรัตน์ไมตรี²
ปราณ สุวรรณมงคล³ ทวณ ชูเพ็ญ⁴

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพแวดล้อมของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร (2) ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการชุมชนในปัจจุบันและอนาคตในการพัฒนาชุมชนแออัด (3) ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุน ส่งเสริมบทบาทที่เข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนแออัด และ (4) เสนอแนะตัวแบบคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสัมภาษณ์บุคลากรของฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม คณะกรรมการชุมชน และประชาชนในชุมชนแออัด 6 ชุมชน จำนวนทั้งหมด 30 คน

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

1. จากข้อมูล พบว่า ชุมชนแออัดที่ทำการศึกษาทั้ง 6 ชุมชน เคยมีปัญหาด้านยาเสพติดแต่คณะกรรมการชุมชนเกือบทุกคนมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานแก้ไขปัญหานี้ให้หมดไปจากชุมชน

2. บทบาทเดิมของคณะกรรมการชุมชน มีจุดอ่อนและด้วยข้อจำกัดบางประการ ไม่สามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้ ปฏิบัติงานตามระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการชุมชนและชุมชน ดังนั้น ควรปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่ของคณะกรรมการชุมชน

3. ปัจจัยที่ส่งผลให้คณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัด ประกอบด้วย ความเป็นผู้นำ องค์ความรู้ของคณะกรรมการชุมชน โครงสร้างของคณะกรรมการชุมชน เครือข่ายชุมชนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ และการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ: คณะกรรมการชุมชน; คณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็ง; การพัฒนาชุมชนแออัด

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ 96 หมู่ 3 ถนนพุทธมณฑลสาย 5 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170, ประเทศไทย
อีเมล: bluesky28@gmail.com

^{2,3,4} วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Strong Community Committees Model in Development of the Slum in Bangkok

Suphattra Yodsurang¹ Amnuay Boonratmaitree²
Pathan Suwanmongkol³ Hhakuan Choopen⁴

Abstract

The research aimed to (1) study the slum environment in Bangkok (2) study the current and future roles of community committees in slum development (3) study support factors the strong role of community committees in developing slum communities and (4) To propose the Strong Community Committees Model in Development of the Slum in Bangkok.

This research was a qualitative research. Data were collected using in-depth interviews. By interviewing the personnel of Community Development and Social Welfare Committee Party, community Committees and people in slum community 30 people.

The research findings were:

1. The slum community 6 communities have been drug problem, but almost all community committees are committed to resolving the problem.
2. The original role of the community committee, there are weaknesses and some limitations. Community committees cannot effectively work to achieve their goals therefore; Bangkok should change the new role of the community committee.
3. the factors that led to the community committee strengthened the slum development include leadership, Knowledge of community committee, Structure of the Community Committee, Community Network, Operations Officer, Support from various agencies and the participation of the people in the community.

Keywords: Community Committees; Strong Community Committees; Slum Development

Type of Article: Research Article

¹ Doctor of Public Administration Program, College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin
96 Moo 3 Phutthamonthon Sai 5 Road, Salaya, Phutthamonthon, Nakhonpathom, 73170, Thailand,
Email: bluesky28@gmail.com

^{2,3,4} College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปี พ.ศ. 2524 กรุงเทพมหานครได้ตระหนักถึงปัญหาชุมชนแออัด จึงได้กำหนดให้มีตำแหน่ง นักพัฒนาชุมชนขึ้นในทุกเขต มีหน้าที่ในการรวมกลุ่มประชาชนเพื่อพัฒนาชุมชนแออัดในพื้นที่ของตนเอง อย่างไรก็ตามการทำงานของราชการยังขาดความเข้าใจในปัญหาระดับลึกเกี่ยวกับสภาพจิตใจ ความต้องการที่แท้จริงของประชาชน อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของราชการมีการทำงานในลักษณะที่ล่าช้าและขาดการประสานงานระหว่างชุมชน ดังนั้นในการแก้ปัญหาชุมชนแออัดที่ดีที่สุดคือทำให้ประชาชนในชุมชนได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยให้มีอาสาสมัครจากคนในชุมชนขึ้นมาเป็นตัวแทนหรือผู้นำของชุมชน เพื่อช่วยกันพัฒนาชุมชนของตนเอง ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2527 กรุงเทพมหานคร ร่วมกับการเคหะแห่งชาติได้จัดทำระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการชุมชนขึ้น เพื่อให้ใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชน โดยให้สำนักงานเขตประชาสัมพันธ์ข้อมูลการเลือกตั้งในชุมชน มีจุดประสงค์ให้คนในชุมชนรู้จักช่วยเหลือตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และให้คนในชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ความสามารถเข้ามาพัฒนาชุมชนของตน แต่ในการดำเนินงานให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นกระทำได้ยาก ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีตัวแทนของประชาชนเพื่อเป็นแกนนำในการระดมความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนหรือการดำเนินงานอื่นๆ เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน ดังนั้น กรุงเทพมหานครจึงได้จัดตั้งองค์กรของชุมชนขึ้นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2534 เรียกว่า “คณะกรรมการชุมชน” เป็นองค์กรประชาชนที่ช่วยในการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการและชุมชนและเป็นช่องทางในการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการ

กับประชาชน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลของหน่วยงานราชการ ซึ่งกรุงเทพมหานครได้มอบภารกิจการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนแออัดให้แก่สำนักงานเขต โดยมีฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมเป็นหน่วยงานที่ประสานงานดังกล่าว

การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนเป็นไปตามระเบียบของกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. 2534 โดยได้กำหนด บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการชุมชนเพื่อดำเนินงานต่างๆ ดังนี้

1. ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. ประสานงานและดำเนินงานร่วมกับหน่วยราชการองค์กร และหน่วยงาน เอกชนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน
3. พัฒนาชุมชนทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมโดยการมีส่วนร่วมของ ประชาชนและระดมทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
4. เสริมสร้างความสามัคคีและการมีวินัยของผู้อยู่อาศัยในชุมชน
5. ส่งเสริมวัฒนธรรม ศิลธรรม และประเพณีอันดีงาม
6. ดูแลรักษาทรัพย์สินของชุมชนและสาธารณสมบัติ
7. เผยแพร่ผลงาน ติดตาม และรายงานการปฏิบัติงานของหน่วยงาน และ องค์กรต่างๆ ที่เข้าไปปฏิบัติงานในชุมชนต่อผู้อำนวยการเขต
8. แต่งตั้งผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสม เป็นที่ปรึกษา หรือคณะทำงานในฝ่ายต่างๆ

ต่อมา กรุงเทพมหานครได้ออกระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. 2555 ออกมาทดแทนระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกรรมการชุมชน พ.ศ. 2534 ซึ่งใช้บังคับมาเป็นเวลานานและไม่เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งระเบียบดังกล่าว

ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไปเล่ม 130 ตอนพิเศษ 4 ง วันที่ 11 มกราคม 2556 และมีผลบังคับใช้แล้ว เรียกว่า “ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน” ซึ่งได้เพิ่มเติมบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนจากเดิม 8 ประการเป็น 10 ประการ ดังนี้

1. พัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนทั้งในศักยภาพ เศรษฐกิจและสังคมและระดมทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. จัดประชุมในชุมชนหรือเวทีสาธารณะเพื่อพัฒนาชุมชนตาม (1)

3. ดูแลรักษาทรัพย์สินของชุมชนและสาธารณสมบัติในชุมชน

4. ประสานงานและดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายองค์กร หน่วยงานราชการ องค์กรและหน่วยงานเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน

5. เสริมสร้างความสามัคคีและการมีวินัยของผู้อยู่อาศัยในชุมชน

6. ส่งเสริมวัฒนธรรม ศีลธรรม และประเพณีอันดีงาม

7. ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. เผยแพร่ผลงาน ติดตามประเมินผลและรายงานต่อสมาชิกชุมชน เช่น การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ทางเครื่องขยายเสียง

9. ประสานงานแจ้งการปฏิบัติงานของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เข้าไปปฏิบัติงานในชุมชนต่อผู้อำนวยการเขต

(10) มีอำนาจแต่งตั้งผู้มีความรู้ความเหมาะสมเป็นที่ปรึกษาหรือคณะทำงานในฝ่ายต่างๆ

โดยมีความมุ่งหวังว่าคณะกรรมการคณะนี้จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน สามารถช่วยเหลือส่วนราชการในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนแออัด

ตลอดจนช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้จะได้รับการยอมรับจากกรุงเทพมหานครในลักษณะของผู้บริหารชุมชนที่เป็นองค์กรย่อยในการดูแลตนเองภายใต้การดูแลปกครองของกรุงเทพมหานคร และได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการชุมชนโดยผู้อำนวยการเขตให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ในกรณีที่คณะกรรมการชุมชนพ้นจากตำแหน่ง หรือกระทำความผิดในขณะดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการเขตจะจัดให้มีการเลือกตั้งกรรมการชุมชนชุดใหม่ภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่กรรมการชุมชนพ้นจากตำแหน่งเว้นแต่กรณีอยู่ในระยะเวลาการเลือกตั้งทั่วไปหรือกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว ผู้อำนวยการเขตจะขยายเวลาออกไปเพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการชุมชนชุดใหม่ ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน มีปัญหาที่แตกต่างกัน ซึ่งน่าจะมาจากหลายสาเหตุ เช่น ความร่วมมือของประชาชนในชุมชน ทรัพยากรของชุมชน บทบาทของเจ้าหน้าที่ หรือแม้กระทั่งบทบาทของคณะกรรมการชุมชนเอง

ที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าภาครัฐพยายามแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดมาโดยตลอด เพื่อให้คนยากจนในสังคมเมืองได้มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง ซึ่งภาครัฐได้นำปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านั้นมากำหนดเป็นนโยบายในรูปแบบโครงการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการบ้านเอื้ออาทร หรือโครงการบ้านมั่นคง โดยมีหน่วยงานการเคหะแห่งชาติ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ตามลำดับ เป็นผู้ดำเนินการโครงการดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดได้มีบ้านที่มั่นคง โดยการจัดสร้างอาคารใหม่ขึ้นเพื่อรองรับผู้ที่มีรายได้น้อย และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ที่

เน้นถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด โดยบรรจุให้มีการจัดสร้างที่อยู่อาศัยให้กับผู้ที่มีรายได้น้อย และปรับปรุงชุมชนแออัดในด้านต่างๆ โดยเน้นให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ก็ยังมีปัญหาทั้งในด้านงบประมาณ การตลาด วิถีชีวิตของประชาชนที่ไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัยในลักษณะอาคารสูง

ผู้วิจัยเห็นว่า การแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานครที่ผ่านมา นั้น ภาครัฐมีนโยบายมุ่งเน้นไปในการสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ให้แก่ประชาชนหรือการสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะแก้ปัญหาชุมชนแออัดได้ สิ่งสำคัญในการแก้ปัญหาชุมชนแออัดคือการให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตนเอง เนื่องจากประชาชนได้สัมผัสประสบการณ์ในการต่อสู้ชีวิตมากขึ้นตามลำดับ ทำให้มีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาตนเองได้ แต่จะทำอย่างไรให้ตัวแทนของประชาชนหรือคณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้น รวมทั้งการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนในชุมชนแออัด ซึ่งในหลักการการพัฒนาชุมชนนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุด ดังนั้น บทบาทที่เข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชนเป็นปัจจัยหลักปัจจัยหนึ่ง ที่มีความสำคัญในการพัฒนาชุมชนแออัด เนื่องจากคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี อีกทั้งมีความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนมากที่สุด ซึ่งสามารถขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาชุมชนของกรุงเทพมหานครให้ประสบความสำเร็จได้ แต่อย่างไรก็ตามเนื่องด้วยสภาพที่ตั้งของชุมชน บริบท วัฒนธรรมของชุมชนและศักยภาพของคณะกรรมการชุมชน วิธีการ รูปแบบการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน อันส่งผลให้การพัฒนาชุมชนแออัดของประชาชนในชุมชนมีความแตกต่างกันด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้น

การปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการย่อมมีอุปสรรคในการดำเนินงาน ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาตัวแบบของคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร ควรมีลักษณะอย่างไรที่จะทำให้ภารกิจที่ได้รับมอบหมายและการดำเนินงานพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ โดยศึกษาชุมชนแออัดที่มีคณะกรรมการชุมชนประสบความสำเร็จในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนและชุมชนแออัดที่มีคณะกรรมการชุมชนมีปัญหาและไม่เข้มแข็งในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบถึงสาเหตุ ปัจจัยที่ส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งและสามัคคีในหมู่คณะ รวมถึงแนวทางแก้ไขปรับปรุงจนทำให้การดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนในแต่ละด้านจนประสบความสำเร็จ และนำปัจจัยเหล่านั้นมาสร้างตัวแบบคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัด และนำตัวแบบดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับชุมชนแออัดในพื้นที่อื่นๆ ได้ อันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นชุมชนที่มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพแวดล้อมของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการชุมชนในปัจจุบันและอนาคตในการพัฒนาชุมชนแออัด
3. ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุน ส่งเสริมบทบาทที่เข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนแออัด
4. เสนอแนะตัวแบบคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดศึกษาจากแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร

ชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ทฤษฎีเกี่ยวกับ บทบาท ปัจจัยที่ส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนมีความ เข้มแข็ง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบของคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัดใน กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบสภาพแวดล้อมของชุมชนแออัดใน กรุงเทพมหานคร
2. ทำให้ทราบบทบาทของคณะกรรมการชุมชนในปัจจุบันและอนาคตในการพัฒนาชุมชนแออัด
3. ทำให้ทราบปัจจัยที่สนับสนุน ส่งเสริมบทบาทที่เข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนแออัด
4. สามารถเสนอแนะตัวแบบคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร ได้

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน นับตั้งแต่ประเทศไทย ได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ (พ.ศ. 2504-2509) มาใช้เป็นแนวทางพัฒนาแบบทุนนิยม ซึ่งได้เน้นการพัฒนาที่มุ่งให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ ทำให้ผลประโยชน์จากการพัฒนาของนโยบายภาครัฐมักกระจุกตัวอยู่กับกลุ่มๆ หนึ่ง สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาล้มเหลว เนื่องจากยึดอุดมการณ์ของความเจริญเติบโต อีกทั้งได้นำแนวคิดการพัฒนาจากตะวันตกที่เน้นถึงความทันสมัยของเทคโนโลยี การใช้วิถีแบบตะวันตก รวมถึงไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เมื่อภาครัฐได้นำโครงการต่างๆ เข้าสู่ชุมชนเพื่อมุ่งพัฒนาและสร้างความเจริญให้กับชุมชน แต่ด้วยกลไกของภาครัฐที่มีอำนาจมากขึ้น จึงอ้างสิทธิและอำนาจในการเข้าไปดำเนินการจัดระบบทรัพยากรของชุมชน กอปรกับกฎหมายยังไม่มีให้การยอมรับการมีตัวตน

ของชุมชน ทำให้ชุมชนเองไม่มีสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งในบางครั้งโครงการของภาครัฐแทนที่จะเข้าไปสร้างความเจริญให้กับชุมชนกลับกลายเป็นการเข้าไปก้าวก้าวสิทธิชุมชน หรือสร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน การกระทำของรัฐที่ใช้อำนาจเข้ามาจัดการทรัพยากรของชุมชน ถือว่าเป็นการลบล้างสิทธิของชุมชนที่เคยมีอยู่เหนือทรัพยากร เพราะรัฐนั้นมุ่งเน้นตอบสนองความต้องการ และผลประโยชน์เพื่อภาครัฐกิจ และภาครัฐเอง โดยมองข้ามถึงความต้องการของชุมชน จนนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐและชุมชน ทำให้ประชาชนเกิดการเรียกร้อง และรวมตัวกันเพื่อให้มีการยอมรับสิทธิชุมชน กระแสแนวความคิดสิทธิชุมชนนี้ช่วยทำให้ประชาชน 'ได้มีโอกาสในการจัดการทรัพยากรมากขึ้น (National Human Rights Commission of Thailand Office, 2015, p. 7)

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนถูกกล่าวถึงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) จากนั้นมาภาครัฐได้นำการมีส่วนร่วมมาใช้เป็นเครื่องมือในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมที่รัฐกำหนดขึ้นโดยที่คำจำกัดความของคำว่ามีส่วนร่วม มีความหมายในหลายมิติ ทั้งในแง่มิติที่แคบ และมิติที่กว้าง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันได้มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น นั่นคือ กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยทั้งสองฝ่ายมีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อช่วยให้เกิดการตัดสินใจในทางที่ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นรูปแบบหนึ่งของแนวความคิดที่ก่อให้เกิดการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ส่วนท้องถิ่น เพราะประชาชนในท้องถิ่นย่อมรู้ถึงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ดีกว่าบุคคลอื่น ฉะนั้นจึงต้องเปิดกว้างในความคิดเห็นโดยการสื่อสาร

สองทางในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมถึงการจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยการให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น ให้คำปรึกษา คำแนะนำ การวางแผนร่วมกัน และดำเนินงานร่วมกัน (Bureekul, 2005, pp. 5-7)

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสิ่งแวดล้อม ชุมชนจะต้องมีวิธีการบริหารจัดการหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งชุมชนเข้มแข็งได้ถูกนำมาใช้ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อการปรับปรุงการบริการของรัฐ และชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น โดยการนำเอาวิธีคิดแบบดั้งเดิมมาผสมผสานให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมมาช่วยผ่อนแรง ซึ่งเป็นการนำเอาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรมเดิมของชุมชนที่ตั้งอยู่บนฐานทรัพยากรของชุมชนเป็นหลัก เพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดจนกระทั่งชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ในการนำทรัพยากรเหล่านั้นมาสร้างเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับชุมชนเข้มแข็งในวิธีคิดสมัยใหม่ที่เน้นถึงการจัดการเงินทุนและธุรกิจของชุมชนเป็นหลัก เพื่อให้ประชาชนมีรายได้อย่างเป็นธรรม และสามารถบริโภคทรัพยากรอย่างทั่วถึงและครอบคลุมทุกคน (Kaewpeng, 2013, p. 266) ดังนั้น ในการเพิ่มศักยภาพของประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองและชุมชนจะต้องมีการวางแผนร่วมกัน มีการวางเป้าหมายที่ชัดเจน และมีการเรียนรู้ร่วมกัน (Panyanuwat, 2005, p. 112)

แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรชุมชน องค์กรชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งลักษณะของผู้นำขององค์กรจะต้องปกครองแบบประชาธิปไตย มีน้ำใจช่วยเหลือ มีความสามารถในการมองเห็นถึงปัญหา และสามารถวิเคราะห์ปัญหาขององค์กรได้ อีกทั้งมีความสามารถในการระดมให้ประชาชน และองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาชุมชน และพัฒนาชุมชนได้ (Techaatik, 2010, p. 16) หลักการขององค์กรชุมชนเป็นแนวทางปฏิบัติขององค์กรชุมชนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ซึ่งบุคคลเหล่านั้นจะเป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณ มีความสำนึกรักชุมชน รู้จักเสียสละเพื่อส่วนร่วม มีความซื่อสัตย์และประสานงานได้ ขอบเขตการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะยึดหลักประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนยอมรับ เห็นคุณค่า และให้ความร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้ดีจากระดับหนึ่งไปอีกระดับหนึ่งจนทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น และเกิดความสำนึกรับผิดชอบกับชุมชนของตน (Murugan, 2014, pp. 4-6)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนถือว่าเป็นกระบวนการ (process) วิธีการ (method) แผนงาน (program) และขบวนการ (movement) ซึ่งในการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องมีการวางแผนงาน โดยกำหนดกิจกรรม โครงการต่างๆ ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การดำเนินการนั้นบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ สิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องตระหนักถึงประชาชน สังคม และจิตใจ (Sanders, 1958, pp. 4-5)

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้ศึกษาวิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อหาตัวแบบของคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร รวมทั้งศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชน เช่น สภาพชุมชน

การศึกษาวิจัยเรื่องตัวแบบของคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัดใน

กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกตการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม และสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ครบถ้วน โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยรวม 30 คน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

1. บุคลากรของฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการเขตให้เป็นผู้ประสานงานกับคณะกรรมการชุมชนของชุมชนแออัด

ในกรุงเทพมหานคร และคอยเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา และนำการดำเนินงานพัฒนาชุมชนแออัดให้แก่คณะกรรมการชุมชน ชุมชนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

2. คณะกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นตัวแทนหรือผู้นำของประชาชนในชุมชนซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน และได้รับการแต่งตั้งโดยผู้อำนวยการเขต ให้เป็นตัวแทนของชุมชนในการปฏิบัติหน้าที่ดำเนินงานพัฒนาชุมชนแออัด จำนวนชุมชนละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน

3. ประชาชนในชุมชนแออัด เป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแออัด ชุมชนละ 2 คนรวมทั้งสิ้น 12 คน

การสร้างเครื่องมือการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนแออัด

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เกี่ยวกับปัจจัยภายใน และภายนอกชุมชนที่มีผลต่อตัวแบบของคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัด

ตอนที่ 4 แนวทางที่ทำให้คณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนแออัด

ผลการวิจัย

บริบทของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร จากข้อมูลพบว่าชุมชนแออัดที่ทำการศึกษาทั้ง 6 ชุมชน เคยมีปัญหาด้านยาเสพติดแต่คณะกรรมการชุมชนเกือบทุกคนมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานแก้ไขปัญหานี้ให้หมดไปจากชุมชน ด้วยการจัดตั้งอาสาสมัครตำรวจบ้าน โดยมีคณะกรรมการชุมชนเป็นแกนนำในการเฝ้าระวังป้องกัน ตรวจตรา จัดเวรยามกลางคืนประจำ

ชุมชน ในระยะเริ่มแรกประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือเนื่องจากเกรงกลัวอิทธิพลของผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่ในเวลาต่อมาคณะกรรมการชุมชนได้มีความพยายามที่จะทำหน้าที่นี้ก่อนให้เป็นตัวอย่างกับประชาชน จนถึงปัจจุบันชุมชนแออัดที่ทำการศึกษาทั้ง 6 ชุมชน มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดน้อยมาก

การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน บทบาทเดิมของคณะกรรมการชุมชนตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและคณะกรรมการชุมชนมีจุดอ่อนและด้วยข้อจำกัดบางประการ ไม่สามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้ดังนั้น ควรปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่ของคณะกรรมการชุมชนให้มีบทบาทสำคัญดังนี้

1. บทบาทในการเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของคนในชุมชน คณะกรรมการชุมชนมีหน้าที่ในการดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรของชุมชน เพื่อไม่ให้บุคคลภายนอกเข้ามาลู่กล้ำ หรือทำลายทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชน ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนแออัด และด้านที่พิกอาศัยและที่ดินในชุมชน

2. บทบาทในการเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานตำรวจ หรือตำรวจอาสาชุมชน มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อป้องกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในชุมชน เช่น ปัญหา ยาเสพติด การลักทรัพย์ หรือปัญหาอื่นๆ ทั้งนี้ ภาครัฐต้องสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการชุมชนโดยการส่งเสริมการอบรมให้ความรู้ วิธีการแจ้งเบาะแสข้อมูลกับทางราชการ

3. บทบาทในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในชุมชน คณะกรรมการชุมชนสามารถจัดระเบียบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้อยู่ภายใต้กฎ กติกา ร่วมกัน โดยเป็นคนกลางในการประนีประนอม หรือเจรจาไกล่เกลี่ย ตีรองทั้งสองฝ่ายอย่างยุติธรรม ไม่แบ่งพรรค

แบ่งฝ่าย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต้องส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนโดยการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชนแก่ผู้นำชุมชนในเรื่องสันติวิธี การบริหารทุนชุมชนเพื่อให้คณะกรรมการชุมชนมีองค์ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน

4. บทบาทในการสร้างจิตสำนึกของชุมชน คณะกรรมการชุมชนสร้างกระบวนการเรียนรู้และการเรียนรู้ของสมาชิกทุกขั้นตอนของการดำเนินงานโดยผ่านสื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อส่วนรวมร่วมกัน โดยไม่รอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินสาธารณะของชุมชน

5. บทบาทในฐานะเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่คนรุ่นหลัง คณะกรรมการชุมชนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ที่ได้จากการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อสืบสานเจตนารมณ์ของคนรุ่นก่อนไปยังรุ่นใหม่

ในการดำเนินการตามบทบาทดังกล่าวของคณะกรรมการชุมชนให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีเงื่อนไขสำคัญ ดังนี้

5.1 กรุงเทพมหานครควรให้คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณประจำปีสำหรับชุมชน โดยให้จัดตั้ง “คณะกรรมการพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาชุมชนประจำปีของเขต” และให้ประธานคณะกรรมการชุมชนทุกชุมชนในเขตร่วมเป็นกรรมการในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้แก่คณะกรรมการชุมชนตามแผนชุมชนที่คณะกรรมการชุมชนแต่ละชุมชนได้เสนอมา

5.2 กรุงเทพมหานครควรให้คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ตั้งแต่ขั้นตอนการคิด การตัดสินใจ และ

การใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้คณะกรรมการชุมชนสามารถกำหนดแนวทางพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

5.3 ปัจจัยที่สนับสนุน ส่งเสริมบทบาทที่เข้มแข็งของ คณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนแออัด

ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนและส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 5 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความเป็นผู้นำ องค์ความรู้ของคณะกรรมการชุมชน โครงสร้างของคณะกรรมการชุมชน เครือข่ายชุมชน การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ และการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตัวแบบของคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร สามารถสังเคราะห์ให้เห็นว่าองค์ประกอบที่ส่งผลให้คณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีทั้งที่ปรากฏอยู่ในกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย และเป็นข้อมูลใหม่ที่ได้จากคำให้สัมภาษณ์ของบุคคลทั้งสามกลุ่มดังกล่าว ซึ่งสามารถอธิบายพอสังเขปได้ ดังนี้

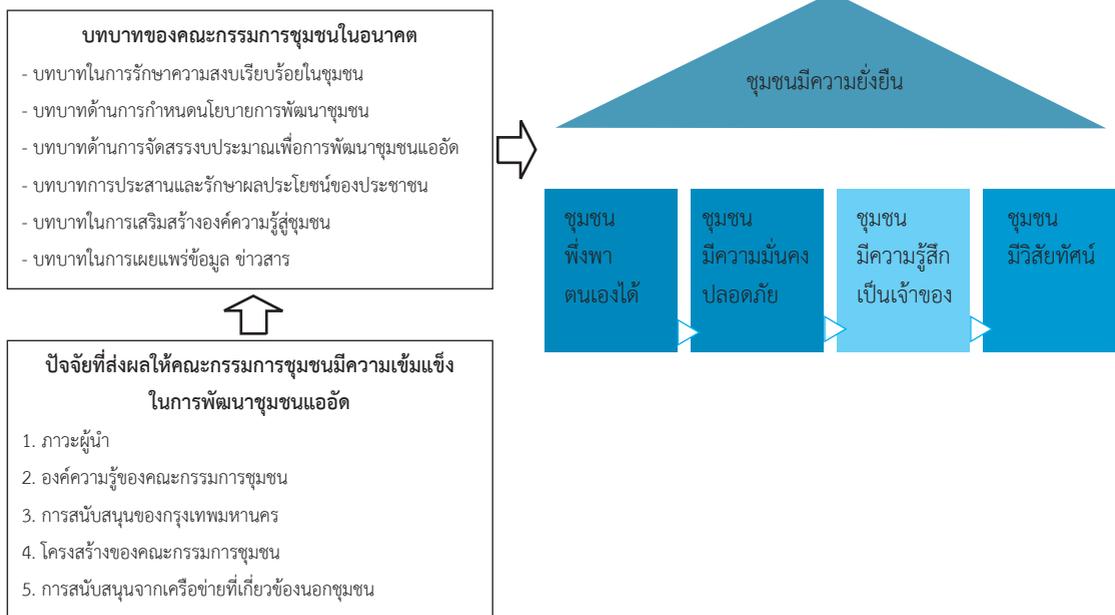
1. ความเป็นผู้นำคณะกรรมการชุมชน

1.1 ความเป็นผู้นำการแก้ไขปัญหาของชุมชน จากข้อมูล พบว่า ชุมชนแออัดที่ทำการศึกษาทั้ง 6 ชุมชน เคยมีปัญหาด้านยาเสพติดแต่คณะกรรมการชุมชนเกือบทุกคนมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานแก้ไขปัญหานี้ให้หมดไปจากชุมชน ด้วยการจัดตั้งอาสาสมัครตำรวจบ้าน โดยมีคณะกรรมการชุมชนเป็นแกนนำในการเฝ้าระวังป้องกัน ตรวจตรา จัดเวรยามกลางคืนประจำชุมชน ในระยะเริ่มแรกประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือเนื่องจากเกรงกลัวอิทธิพลของผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่ในเวลาต่อมาคณะกรรมการชุมชนได้มีความพยายามที่จะทำหน้าที่นี้ก่อนให้เป็นตัวอย่างกับประชาชน มีคณะกรรมการชุมชนหลายท่านได้ทำงานการป้องกัน เฝ้าระวังแก้ไขปัญหา

เสพติดภายในชุมชนในทางลับ เช่นการแจ้งข่าวสารให้กับเจ้าหน้าที่และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง การนำประชาชนที่ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษา จนถึงปัจจุบันชุมชนแออัดที่ทำการศึกษากันทั้ง 6 ชุมชน มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดน้อยมาก ปัจจัยสำคัญที่ประชาชนคณะกรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งคือการที่คณะกรรมการชุมชนได้แสดงภาวะความเป็นผู้นำเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน จนเป็นที่ยอมรับของประชาชน

1.2 ความเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน ชุมชนแออัดทุกชุมชนได้รับงบประมาณเพื่อการพัฒนาชุมชนจากกรุงเทพมหานครน้อยมาก แต่ภายในชุมชนมีสิ่ง

ต้องได้รับการพัฒนาหลายๆ ด้านโดยเฉพาะสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนทางเดิน ทางระบายน้ำ ไฟฟ้าแสงสว่างในชุมชน และการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการชุมชนได้แสดงความเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาชุมชน ชักนำให้ประชาชนเข้าร่วมการพัฒนาชุมชนด้วยการที่คณะกรรมการชุมชนลงมือทำให้เป็นตัวอย่าง เช่นการช่วยกันจัดเก็บขยะมูลฝอยในชุมชน การช่วยกันซ่อมแซมสิ่งสาธารณะในชุมชน เมื่อคณะกรรมการชุมชนได้แสดงบทบาทด้านความเป็นผู้นำในลักษณะเช่นนี้ให้เป็นอย่างดีแก่ประชาชนแล้ว ประชาชนก็ได้ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการชุมชนช่วยกันพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่นกันด้วย

ภาพ 2 ตัวแบบของคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร

2. องค์ความรู้ของคณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการชุมชนเกือบทั้งหมดมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยม ทำให้คณะกรรมการชุมชนต้องใช้เวลาพอสมควรในการทำความเข้าใจ

สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านการประสานงาน เพราะกรรมการชุมชนหลายท่านที่ทำหน้าที่ในระยะเริ่มต้นจะไม่ทราบขั้นตอนของระบบราชการ ดังนั้น ควรอบรม หรือให้ความรู้ในด้านต่างๆ

หรือให้มีการศึกษาดูงานการพัฒนาชุมชนจากแหล่งอื่นๆ ซึ่งน่าจะส่งผลให้คณะกรรมการชุมชนสามารถปฏิบัติงานได้เข้มแข็งมากขึ้น

3. โครงสร้างของคณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการชุมชนและประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าถ้ามีการแต่งตั้งบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นคณะกรรมการต่างๆ ของชุมชน จะทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนมีปัญหาเรื่องความแตกต่างของแนวคิดขึ้นได้ เนื่องจากบุคคลภายนอกชุมชนรวมถึงนักวิชาการไม่เข้าถึงบริบทและสังคมของชุมชนนั้น ดังนั้นโครงสร้างของคณะกรรมการชุมชนตามระเบียบดังกล่าว คณะกรรมการชุมชนสามารถแบ่งความรับผิดชอบในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนได้อย่างเข้มแข็งแล้ว

4. เครือข่ายชุมชน คณะกรรมการชุมชนต้องมีเครือข่ายร่วมกันดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงจะสามารถดำเนินงานได้อย่างเข้มแข็ง เนื่องจากการที่คณะกรรมการชุมชนมีเครือข่ายระหว่างชุมชนจะเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ของกรรมการชุมชนจากชุมชนหนึ่งไปสู่ชุมชนหนึ่ง เป็นการถ่ายทอดนวัตกรรมด้านการพัฒนาของชุมชนระหว่างชุมชน เป็นเครือข่ายของการช่วยเหลือด้านทรัพยากรต่างๆ ระหว่างชุมชน

5. การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน กรรมการชุมชนและประชาชนให้ข้อมูลสรุปได้ว่าเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเป็นผู้ที่ทำงานใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด เป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับส่วนราชการต่างๆ เป็นผู้แก้ไขปัญหาในการพัฒนาชุมชนในหลายๆ ด้าน เป็นผู้นำโครงการของส่วนราชการอื่นๆ โครงการของกรุงเทพมหานคร โครงการของสำนักงานเขตลงไปปฏิบัติในชุมชน ถ้าเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบประจำชุมชนปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส เอาใจใส่ มีความเข้าใจในบริบทของชุมชน จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนในทางอ้อม คือจะทำให้ประชาชนเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เอาใจใส่ต่อชุมชนเป็นอย่างดี ประชาชนซึ่งเป็นผู้อยู่อาศัยในชุมชนก็ควร

ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วย ซึ่งเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชน

เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนให้ข้อมูลว่า การดำเนินงานพัฒนาชุมชนแออัดนั้นเป็นการทำงานร่วมกับประชาชนที่ยังขาดโอกาสในหลายๆ ด้าน เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา ที่พักอาศัยไม่มั่นคง การทำงานในลักษณะนี้ต้องมีความเข้าใจในข้อจำกัดของประชาชน ข้อจำกัดของคณะกรรมการชุมชน รวมทั้งข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่จะนำมาพัฒนาชุมชน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ต้องมีความอดทน มีความเข้าใจในความเป็นอยู่ของประชาชน มีความเข้าใจในข้อจำกัดต่างๆ ของชุมชน อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนมองว่าประเด็นดังกล่าวไม่ได้เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน ในข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจและเห็นใจต่อเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและคณะกรรมการชุมชนด้วยเช่นกัน ลักษณะเช่นนี้เป็นผลดีในเรื่องที่ประชาชนจะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการชุมชนมากขึ้น

6. การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วย

6.1 การสนับสนุนจากส่วนราชการ กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าส่วนราชการเป็นองค์กรที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนแออัด เนื่องจากส่วนราชการเกือบทั้งหมดที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับชุมชนแออัดจะมีโครงการต่างๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชนทั้งโครงการที่เป็นนามธรรม เช่น โครงการป้องกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โครงการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ของสถานที่ตำรวจในท้องที่นั้น โครงการป้องกันโรคติดต่อในชุมชน ของศูนย์สาธารณสุขชุมชน โครงการเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ ส่วนโครงการที่เป็นรูปธรรม เช่น โครงการก่อสร้างถนนทางเดินในชุมชน โครงการก่อสร้างทางระบายน้ำของสำนักงานเขต เมื่อส่วนราชการต่างๆ นำโครงการเหล่านี้ลงไปปฏิบัติในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นโครงการที่กรรมการชุมชนและประชาชนได้ประสาน

ขอสนับสนุนโครงการไปยังส่วนราชการแล้ว จะทำให้ประชาชนให้ความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนมากขึ้น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนให้ข้อมูลสอดคล้องกับคณะกรรมการชุมชนว่าประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่จะให้ความเชื่อมั่นในการทำงานต่อคณะกรรมการชุมชนมากขึ้นเมื่อคณะกรรมการชุมชนสามารถประสานกับส่วนราชการให้มาช่วยเหลือชุมชนในการพัฒนาต่าง ๆ

6.2 การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและกรรมการชุมชนให้ข้อมูลว่าสถาบันการศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงกับชุมชนได้ให้การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น บุคลากรของสถาบันการศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ในกิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมวันสงกรานต์ หรือกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน ส่วนกิจกรรมหลักของสถาบันการศึกษาคือการจัดการเรียนการสอนให้กับเด็ก เยาวชนของชุมชน บุคลากรของสถานศึกษาจะให้ความเอาใจใส่ดูแลอย่างเต็มความสามารถเนื่องจากสถานศึกษาตั้งอยู่ใกล้เคียงกับชุมชนแออัด บุคลากรของสถานศึกษาจะมีความเข้าใจในบริบทของชุมชน สถานศึกษายังเป็นสถานที่ที่ขัดเกลาลึกลับใจให้เยาวชนของชุมชน ดังนั้นการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน ส่วนหนึ่งสถาบันทางการศึกษา เป็นสถาบันที่ช่วยเสริมความเข้มแข็งให้กับคณะกรรมการชุมชนแออัด

6.3 การสนับสนุนจากภาคเอกชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและคณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าองค์กรเอกชน บริษัท ห้างร้าน นักการเมืองท้องถิ่น เช่น สมาชิกสภาเขต สมาชิกสภากรุงเทพฯ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งประชาชนโดยทั่วไป ได้ให้การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในหลายๆ รูปแบบ แต่รูปแบบที่ประชาชนในชุมชนสามารถเห็นได้ชัดเจน คือ การที่กลุ่มเอกชนที่กล่าวถึงได้ให้การสนับสนุนสิ่งของหรือการสนับสนุนเงินให้ชุมชนในโอกาสหรือเทศกาลหรือวันสำคัญทางศาสนาที่ชุมชนจัดขึ้นในชุมชน ซึ่ง

ชุมชนสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมการของชุมชน การที่ภาคเอกชนให้การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนแออัดเป็นผลดีต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน เนื่องจากภายในชุมชนยังต้องได้รับการพัฒนาอีกหลายด้าน แต่งบประมาณที่ได้รับจากภาครัฐมีไม่เพียงพอ ดังนั้นการที่ชุมชนได้รับการสนับสนุนเช่นนี้จึงส่งผลดีต่อการพัฒนาชุมชนแออัด

6.4 การสนับสนุนจากสถาบันศาสนา สถาบันทางศาสนาที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนและประชาชนคือวัด ทุกชุมชนที่ทำการศึกษาตั้งอยู่ใกล้เคียงกับวัด วัดจึงเป็นสถาบันทางศาสนาที่มีผลในทางบวกต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วัดจึงเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน วัดเป็นสถาบันที่ช่วยสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน บางครั้งวัดยังเป็นสถานสงเคราะห์คนยากจนอีกด้วย ดังนั้นการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน สถาบันทางศาสนาเป็นสถาบันที่ช่วยเสริมความเข้มแข็งให้กับคณะกรรมการชุมชนแออัด

7. การมีส่วนร่วมของประชาชน ข้อมูลการสัมภาษณ์ที่สามารถสังเคราะห์ขึ้นมาเป็นองค์ประกอบที่ชี้ชัดว่าการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมีผลโดยตรงต่อความเข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชน มาจากผลการสัมภาษณ์คณะกรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาชุมชนในประเด็นต่างๆ พบว่า ประชาชนผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าถ้ากรรมการชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องของการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนจะทำให้กิจกรรมนั้นสามารถดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จได้โดยง่าย เช่นก่อนการดำเนินงานโครงการใดๆ ในชุมชน คณะกรรมการชุมชน หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้นได้มีการรับฟังความเห็นของประชาชน ทั้งในมิติของการรับฟังความเห็นของประชาชนในรูปแบบการประชุมต่างๆ ของชุมชน

หรือในมิติการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ไม่เป็นรูปแบบ จะทำให้กิจกรรมนั้นได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นอันมาก แต่หากกิจกรรมหรือโครงการใดภายในชุมชน ที่ประชาชนไม่ได้รับรู้มาก่อนจะทำให้กิจกรรมนั้นไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากประชาชน ในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพิ่มเติมกับคณะกรรมการชุมชนถึงสาเหตุดังกล่าว คณะกรรมการชุมชนให้ข้อมูลถึงสาเหตุการได้รับความร่วมมือจากประชาชนนั้น ต้องให้ประชาชนมีความรู้ดีกว่าตนเองมีความสำคัญต่อกิจกรรมนั้น

ผลการสรุป จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชน ผู้วิจัยแปรผลออกมาเป็นระดับความถี่ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ของแต่ละชุมชนได้กล่าวถึงองค์ประกอบย่อยแต่ละองค์ประกอบที่ส่งผลให้คณะกรรมการมีความเข้มแข็งอย่างน้อยชุมชนละ 3 คน ให้ข้อมูลและให้เหตุผลสนับสนุนว่าองค์ประกอบย่อยๆ มีผลส่งผลให้คณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งในการปฏิบัติพัฒนาชุมชนแออัด

การอภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำของคณะกรรมการชุมชน ผลการศึกษาที่พบว่าภาวะผู้นำมีผลต่อความเข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร ใน 4 องค์ประกอบ คือความเอื้ออาทรต่อประชาชน ความสามารถในการประสานงานของคณะกรรมการชุมชน ความเสียสละ และความเป็นผู้นำ ได้สอดคล้องการสัมภาษณ์ประชากรที่ศึกษา 3 กลุ่ม และสอดคล้องกับ Ruangkalapawongse, Ruangkalapawongse, Sripong and Spiller (2014) ที่ศึกษาพบว่า ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนต้องมีการประสานผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในเครือข่าย สอดคล้องกับ Chompurat (2006) ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่ม

มีความเข้มแข็งคือความเป็นผู้นำของกลุ่ม ผู้นำกลุ่มต้องมีความเสียสละ มีความผูกพันช่วยเหลือกัน และสอดคล้องกับ Fuller (2001, pp. 275-281) ที่ศึกษาพบว่า ทีมขององค์กรจะมีสมรรถนะสูงได้นั้นทีมงานต้องมีความเข้าใจตรงกัน มีเป้าหมายเดียวกัน

2. องค์ความรู้ของคณะกรรมการชุมชน ผลการศึกษาที่พบว่า องค์ความรู้ของคณะกรรมการชุมชน มีผลต่อความเข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร ใน 5 องค์ประกอบ คือ มีความรู้รอบด้าน การถ่ายทอดภูมิปัญญา และมีประสบการณ์การทำงานชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Kaewhawong (2000, pp. 65-67) ที่กล่าวว่า ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้รอบด้าน และรู้ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายนอกชุมชน รู้ลึก รู้กว้าง และรู้ไกล สามารถเสนอแนะแนวทางเลือกในการพัฒนาชุมชนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Sritong (2008, pp. 22-31) ที่กล่าวว่า ผู้นำชุมชนต้องมีความรู้ กล่าวคือ รู้หน้าที่ กฎ กติกา เพื่อทำงานในหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง รู้หลักการพัฒนาชุมชน รู้จักบริบทชุมชนในทุกมิติเพื่อเข้าใจถึงสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน สิ่งที่สำคัญผู้นำชุมชนต้องมีความรอบรู้ข้อมูล ข่าวสาร ความเจริญด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อสภาพชุมชนให้เท่าทันต่อสถานการณ์ภายนอก เพื่อให้สามารถพัฒนาชุมชนของตนได้ ดังนั้น ผู้นำชุมชนควรรู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้ร่วมงานและประชาชนในชุมชน

3. การสนับสนุนของกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาที่พบว่า การสนับสนุนของกรุงเทพมหานคร มีผลต่อความเข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร ใน 3 องค์ประกอบ คือ การสนับสนุนด้านงบประมาณ การสนับสนุนด้านนโยบาย และการสนับสนุนด้านวิชาการ ได้สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสามกลุ่ม และแนวคิดของ Bangkok Metropolitan Administration,

Strategy and Evaluation Department (2016, pp. 11-27) สำนักงานนี้เป็นส่วนราชการสังกัด กรุงเทพมหานคร. ได้ระบุว่าชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนากรุงเทพมหานคร เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน การทำให้กรุงเทพมหานครเป็นมหานครแห่งความสุข หน่วยงานในสังกัดกรุงเทพมหานครจึงมีนโยบายร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อยกระดับชีวิตของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

4. ด้านโครงสร้างองค์กร ผลการศึกษาที่พบว่า ด้านโครงสร้างขององค์กร มีผลต่อความเข้มแข็งของ คณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนแออัดของ กรุงเทพมหานคร ใน 2 องค์ประกอบ คือ องค์กรใน แนวราบ และ แบ่งหน้าที่ชัดเจน มีความเหมาะสม ได้ สอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 กลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดของ Waraphak (2002, pp. 73-133) กล่าวว่า โครงสร้างขององค์กรที่ดี จะมี ลักษณะเป็นแนวราบ โดยสมาชิกกลุ่มมีฐานะเท่าเทียมกัน มีการแก้ปัญหาาร่วมกัน การประชุมชุมชนร่วมกัน ระหว่างสมาชิก เพื่อให้มีการเชื่อมโยงประสานเป็นทีม เดียวกัน และยังสอดคล้องกับ Bhuhakosa (2011, p. 204) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบส่วนหนึ่งที่ทำให้กลุ่ม หรือองค์กรมีประสิทธิภาพคือ การออกแบบโครงสร้าง ในแนวราบ จะทำให้สมาชิกมีระดับที่เท่าเทียมกัน เมื่อ มีการติดต่อประสานงานระหว่างกัน สมาชิกในกลุ่มย่อม ยินดีและเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ โดยไม่ถูกบีบบังคับ

5. การสนับสนุนจากเครือข่ายที่เกี่ยวข้องนอก ชุมชน ผลการศึกษาที่พบว่า การสนับสนุนจากเครือข่าย ที่เกี่ยวข้องนอกชุมชนมีผลต่อความเข้มแข็งของ คณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนแออัดของ กรุงเทพมหานคร ใน 3 องค์ประกอบ คือ การสนับสนุน จากสถาบันการศึกษา การสนับสนุนจากภาคเอกชน การสนับสนุนจากสถาบันทางศาสนา ได้สอดคล้อง กับความเห็นของประชากรที่ศึกษาทั้งสามกลุ่ม และ สอดคล้องกับ Samakakarn and Prateep (2010,

pp. 11-24) ที่กล่าวว่า สถาบันทางสังคม องค์กรเอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา มีส่วนช่วยใน การพัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งให้แก่คณะ กรรมการชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. กรุงเทพมหานครควรสนับสนุนงบประมาณ ในการพัฒนาชุมชนให้เพียงพอและเหมาะสม มีความ เท่าเทียมกัน กฎเกณฑ์ที่ชัดเจน โดยในการกำหนด นโยบายการวางแผนพัฒนาชุมชนควรให้คณะกรรมการ ชุมชนซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนได้มีส่วนร่วมในการ กำหนดงบประมาณอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้สามารถ แก้ปัญหาและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้ อย่างแท้จริง

2. คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิด และรู้ปัญหาของชุมชนตนเองอย่างดี แต่ยังขาดความรู้ ทักษะ หลักการ และยุทธวิธีในการบริหารจัดการ ชุมชน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอให้กรุงเทพมหานครในฐานะ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งคณะกรรมการ ชุมชนขึ้นมาเพื่อช่วยประสานงานชุมชนระหว่างเจ้า หน้าที่ภาครัฐและชุมชน เพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงาน และภาวะผู้นำของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนา ชุมชนในแนวทางต่างๆ โดยให้มีการฝึกอบรมเพิ่มองค์ ความรู้เฉพาะด้านโดยเน้นในเรื่องการพัฒนาชุมชน รวมถึงการศึกษาดูงานในชุมชนที่เป็นต้นแบบ หรือชุมชน ที่มีการบริหารจัดการที่ดีอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพื่อให้คณะกรรมการชุมชนได้เกิดแนวความคิด สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในชุมชนอื่นๆ มา ประยุกต์และพัฒนาชุมชนของตนให้มีความเจริญ เพื่ อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

3. ผลการศึกษาพบว่า ความมีเครือข่ายของชุมชน ได้ส่งผลให้คณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งในการ ดำเนินงานพัฒนาชุมชนในระดับสูงมาก แต่การรวมกัน เป็นเครือข่ายของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครยัง

ไม่มีระเบียบหรือกฎหมายใดๆ มารองรับ หรือสนับสนุน ชุมชนของแต่ละชุมชนรวมกันเป็นเครือข่าย เช่น การจัดกิจกรรมในแนวทางนี้ กรุงเทพมหานครควรวางแนวทาง ตั้งเครือข่ายชุมชนแออัดในระดับเขต การจัดตั้งชมรมส่งเสริมให้ชุมชนแออัดแต่ละชุมชน หรือคณะกรรมการ หรือสมาคมกรรมการชุมชนแออัด

References

- Bangkok Metropolitan Administration, Strategy and Evaluation Department. (2016). *Bangkok Metropolitan Administration action plan B.E. 2559*. Bangkok: Author. [In Thai]
- Bhuahakosa, K. (2011). *Complete learning community development guide*. Bangkok: National Research Council of Thailand. [In Thai]
- Bureekul, T. (2005). *Participation: Concept and process*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute. [In Thai]
- Chompurat, C. (2006). Factors affecting occupational group' strength in Chiangmai Province. *Quality of Life and Law Journal*, 2(2), 101-124. [In Thai]
- Fuller, C. S. (2001). *Antecedents to high performance breakthrough in permanent self-managed teams*. Ph.D. Dissertation of Organization Development, Benedictine University, Chicago, United State of America.
- Kaewhawong, T. (2000). *Strengthening community, community, and civil society*. KhonKaen. Klangnanawittaya Printing House. [In Thai]
- Kaewpeng, D. (2013). *Community*. Songkla: Numsilp Advertise. [In Thai]
- Murugan, S. (2014). *Community organization and social action*. Coimbatore, India: Social Work Department.
- National Human Rights Commission of Thailand Office. (2015). *Community rights and impacts of the Southern development project*. Bangkok: Author. [In Thai]
- Panyanuwat, A. (2005). *Plural community education: Lessons from field research*. Bangkok: Learning and Empowerment for Healthy Community Project. [In Thai]
- Ruangkalapawongse, A., Ruangkalapawongse, S., Sripong, V., & Spiller, P. (2014). Development of the Strengths of the Natural-Agricultural Network of Wat Yannasangwararam Community Amphur Banglamung, Cholburi Province. *SDU Research Journal (Humanities and Social Sciences)*, 10(2), 73-90. [In Thai]
- Samakakarn, S., & Prateep, C. (2010). *Urban and rural social development administration*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press. [In Thai]

- Sanders, I. T. (1958). Theories of community development. *Photocopy of Rural sociology*, 23(1), 1-12.
- Sritong, N. (2008). *Enhancing the capacity of leadership in community development*. Bangkok: O. S. Printing House. [In Thai]
- Techaatik, S. (2010). *District leadership guide, strengthening community leaders, organization and networks*. Bangkok: Thai Health Promotion Foundation. [In Thai]
- Waraphak, M. (2002). *Bureaucracy is died*. Bangkok: Matichon. [In Thai]